

ΚΑΙ ΟΥΣ Ο ΘΕΟΣ ΣΥΝΕΖΕΥΞΕΝ άνθρωπος μη χωριζέτω». «Κ Το ακούγαμε όλοι. Οι ψαλμωδίες των παπάδων δια-
χέονταν στεντόρειες στον χώρο απ' τα τετράγωνα ηχεία που ήταν κρεμασμένα στους τοίχους της εκκλησίας. Η χαρά μου απέραντη, ξεπηδούσε από κάθε κύτταρο του κορμιού μου και διαχεόταν κι αυτή στον χώρο, έσμιγε με τις βυζαντινές νότες που την ταξίδευαν από εικόνα σε εικόνα, σεργιάνιζε σαν γοργόφτερο πουλί ανάμεσα σε στασίδια και καρέκλες, ακουμπούσε απαλά στα πρόσωπα όσων ήταν παρόντες στο Μυστήριο. Μέχρι να καταλήξει σαν πουπουλένιο σύννεφο πάνω στις κατάλευκες μπομπονιέρες που περίμεναν καρτερικά μες στα στολισμένα καλάθια για να προσφερθούν στους καλεσμένους μετά το τέλος της τελετής.

Ναι. Παντρευόμουν! Ήταν αλήθεια.

Το είχα ονειρευτεί τόσο, είχα παλέψει πολύ για να το κατορθώσω, είχα πολεμήσει ενάντια στον χρόνο και στις δυσκολίες και να που επιτέλους έφτασε η στιγμή που το όνειρό μου γινόταν πραγματικότητα και στεφόμουν νύφη μ' έναν γαμπρό δίπλα μου, όμορφο, γοητευτικό και

προπάντων αληθινό, με οστά και σάρκα. Και τι σάρκα! Σφιχτή, νεανική κι ελκυστική...

Νύφη και γαμπρός στεκόμασταν όρθιοι και δίπλα δίπλα, κάτω από μια πανέμορφη μεταλλική ασίδα στολισμένη με κόκκινα και λευκά τριαντάφυλλα. Την είχα παραγγείλει ίδια ακριβώς όπως την είδα κάποτε στο σίριαλ «Τόλμη και Γοητεία», τότε που η πανέμορφη Μπρουκ, ύστερα από ταλαιπωρίες ετών, που ταλαιπώρησαν κι εμάς τους τηλεθεατές ασφαλώς, παντρευόταν επιτέλους στο κοσμοπολίτικο Παλμ Σπρινγκς της Καλιφόρνιας τον παθιασμένο έρωτα της ζωής της, τον ωραίο και πάμπλουτο Ριτζ, γιο του Έρικ, ιδιοκτήτη οίκου υψηλής ραπτικής και αφεντικού της. Τώρα που το θυμάμαι όμως, αυτή μετά παντρεύτηκε και τον πεθερό της, για να εκδικηθεί την πεθερά της που δεν την πολυγούσταρε για νύφη και της είχε κηρύξει πόλεμο απ' την αρχή. Εγώ, βέβαια, δεν θα μπορούσα ποτέ να έχω κάποια βλέψη για τον δικό μου πεθερό, γιατί και πλούσιος δεν ήταν σαν τον Έρικ και ωραίος δεν ήταν σαν τον Έρικ και μεγάλος ήταν, στην πραγματικότητα πήγαινε ολοταχώς για τρίτη ηλικία. Και εκτός αυτού, όλα τούτα τα φαντασμαγορικά γίνονταν σ' ένα κοσμοπολίτικο αμερικανόθρεφτο σίριαλ, μ' ένα απίθανο ηθικό concept, που λέμε εμείς οι Έλληνες, ενώ τα δικά μου ήταν πραγματικά γεγονότα και συνέβαιναν σε μια νέα κι απλοϊκή κοπέλα που ξεκινούσε τη ζωή της με έναν και μόνο στόχο: Να κάνει μια ωραία και μεγάλη οικογένεια με τον άντρα που για χρόνια λάτρευε σαν Θεό και που θα 'ταν ο μοναδικός άντρας της ζωής της. Πάντως, οφείλω να παραδεχτώ πως πολύ θα γούσταρα να κάνω στην πεθερά μου μια τέτοια κασκαρίκα, γιατί εγώ

με την Μπρουκ, εκτός από τη λουλουδάτη γαμήλια πύλη και τον χλιδάτο γάμο –τηρουμένων των αναλογιών βεβαίως βεβαίως–, είχαμε και κάτι άλλο κοινό: πεθερές που δεν ήθελαν να μας βλέπουν ούτε ζωγραφιστές. Τέλος πάντων.

Τώρα που σκέφτομαι αυτό το σίριαλ, μου φαίνεται ότι όπου να 'ναι θα λαλήσω. Τι σου 'ναι αυτοί οι Αμερικάνοι, ρε παιδί μου; Τι ωραίος λαός! Τα πάντα για τη θρησκεία, την οικογένεια, τη σεμνότητα, την ταπεινότητα. Τώρα μ' αυτά τα «σεμνότητα και ταπεινότητα» πάει και κάπου αλλού το μυαλό μου, αλλά δεν είναι του παρόντος.

Τι λέγαμε; Α, ναι. Για το σίριαλ.

Πολύ ωραία αυτά τα σίριαλ, λοιπόν. Για όλη την οικογένεια. Άκρως διδακτικά. Ν' αράζουν οι γονείς μαζί με τα παιδιά στον λουλουδάτο καναπέ, να καταβροχθίζουν έναν κουβά ζεστά ποπ κορν με επτά χιλιάδες θερμίδες και να βλέπουν. Και να χαίρονται οι γονείς γι' αυτήν την ωραία οικογενειακή ατμόσφαιρα. Και να διδάσκονται τα παιδιά τις ηθικές αξίες της χώρας τους. Να βλέπουν τη νύφη να παίρνει το dinner με τον σύζυγο, αλλά να ξυπνάει στο κρεβάτι του πεθερού, με τον οποίο κάνει και παιδί. Να πηγαίνει ταξίδι με τον πεθερό, για μπίζνες υποτίθεται, μα εκεί να της την πέφτει κι ο κουνιάδος, την ίδια ώρα που ο σύζυγος κοιμάται με την πρώην σύζυγό του, που τώρα είναι σύζυγος του αδελφού του, ο οποίος όμως γουστάρει και την αδελφή της, που πρώτα τα είχε με τον μπατζανάκη της, αμέσως αφού είχε χωρίσει με τον δεύτερο σύζυγο της μάνας της, που την είχε παρατήσει για την κόρη της. Ω, τι κόσμος! Τι θαυμαστός κόσμος! Αααχ, γιατί να μη γεννηθώ Αμερικάνα; Να τα 'φτιαχνα με το

σσί του άντρα μου μέχρι και τέταρτα ξαδέλφια. Και να μ' έβλεπε η πεθερά μου και να έφτανε η πίεσή της στο είκοσι οχτώ. Και να 'κανε ένα μπαμ δέκα ρίχτερ. Και να πάει στον αγύριστο. Τι αδικία, αλήθεια! Τέλος πάντων.

Τι λέγαμε; Α, ναι. Για τον γάμο μου.

Τέσσερις παπάδες κι ένας μητροπολίτης έσμιγαν τις φωνές τους σ' ένα υπέροχο μουσικό κράμα, μελωδικές και παράφρονες, μπάσες και τσιριχτές, ψέλνοντας όλοι μαζί σε νότες –πα βου γα δη κε ζω νη– για μένα, για τη δική μου τη ζωή, για τον δικό μου τον σύζυγο, για τους καρπούς της δικής μου κοιλιάς.

Πολύ ωραία πράγματα!

Σάρωσα αυτάρεσκα με το βλέμμα μου τον χώρο για να απολαύσω για μιαν ακόμα φορά όλα αυτά τα όμορφα που γίνονταν με επίκεντρο εμένα. Καλοντυμένοι κύριοι με μεταξωτές γραβάτες «Rossi» και κοστούμια «Hugo Boss», ωραίες κυρίες με κοκτέιλ ντύσιμο και ξανθό μαλλί φουλ στις ανταύγειες, φρεσκοχτενισμένο στο κομμωτήριο, όλοι χαμογελαστοί μάρτυρες σ' έναν ευτυχισμένο και πολλά υποσχόμενο γάμο, όρθιοι γύρω μας με το βλέμμα στραμμένο πάνω μου, στη νύφη, στην αδιαμφισβήτητη βασίλισσα της ημέρας. Χρυσογάλανα χερουβείμ, απόκοσμοι άγιοι, γαλήνιες αγίες μέσα σε χρυσοποίκιλτες σκαλιστές εικόνες με κοιτούσαν γλυκά απ' τις ξύλινες κορνίζες τους, σαν μια υπόσχεση ότι θα 'ναι μαζί μου, σύμβουλοι και συμπαραστάτες σ' όλη τη διαδρομή ενός ανέφελου έγγαμου βίου. Κι εκεί, σε απόσταση μόλις δύο μέτρων, μου χαμογελούσαν χαρούμενες και με βουρκωμένα απ' τη συγκίνηση μάτια η Ζουζού και η Δώρα, οι δυο αιώνιες αγαπημένες μου φίλες.

Την εκκλησία τη διάλεξα εγώ. Χωρίς δεύτερη σκέψη αποφάσισα ότι μόνο η Μητρόπολη θα ήταν κατάλληλη για ένα τόσο σημαντικό γεγονός. Ήθελα κάτι πολύ εντυπωσιακό, αλλά πέρα απ' αυτό έπρεπε να 'ναι μεγάλη, αφού είχαμε και τόσους καλεσμένους και δεν μπορούσαμε βέβαια να τους στριμώξουμε στην ενορία μου που δεν χωρούσε ούτε τους μισούς. Πετρόκτιστη ήταν και φυσικά η ωραιότερη της πόλης, μ' ένα καμπαναριό τριάντα μέτρα ψηλό, με αγιογράφηση σε σκούρα βασιλικά χρώματα που έντυναν με έναν μυστηριακό τόνο την όλη ατμόσφαιρα, με πορφυρά χαλιά πάνω στα λευκά μαρμάρια δάπεδα. Με τέμπλο σκαλισμένο με αφοσίωση και μεράκι από ζηλωτές στα άβατα του Αγίου Όρους κι έναν πανύψηλο χρυσαφένιο τρούλο, που όταν τον κοίταζες το βλέμμα σου ταξίδευε και χανόταν στο μεγαλειώδες ύψος του, τόσο που νόμιζες ότι ακουμπούσε κατευθείαν στον ουρανό.

«Στέφεται η δούλη του Θεού Μαρία τον δούλον του Θεού Αντώνιο».

Ο μητροπολίτης προχωρούσε βήμα βήμα το Μυστήριο κι εγώ, με το βλέμμα καρφωμένο πότε στο χρυσαφί ολομέταξο σαντούκι της δεσποτικής στολής με τα δώδεκα κουδουνάκια και πότε στη χρυσοκέντητη αρχιερατική μίτρα, ζαχάρωνα όλα κείνα τα ρουμπίνια και τ' άλλα πολύτιμα πετράδια που τα στόλιζαν. Ταυτόχρονα έκανα ακόμα ένα βήμα σ' αυτό που για χρόνια αποτελούσε το μεγάλο όνειρό μου, δηλαδή να παντρευτώ τον αγαπημένο μου Αντώνη και να γίνω επιτέλους αυτό που έλεγε και ο παπάς... δούλα του κανονική και μ' όλους τους τύπους. Πάντως, εμένα καθόλου δεν με πείραζε αυτό το σενάριο. Να μην πω ότι με ενθουσίαζε κιόλας η ιδέα πως από κείνη τη

στιγμή και μετά ο πιο σημαντικός προορισμός της ζωής μου θα ήταν ν' αγαπώ τον άντρα μου, να του είμαι πιστή, να τον περιποιούμαι και να φροντίζω μην του λείψει τίποτε.

Κούνησα τα πονεμένα δάχτυλα των ποδιών μου που ασφυκτιούσαν μες στις ολοκαίνουργιες κατάλευκες γόβες. Πανέμορφες ήταν, με μεταλλικές χρυσαφιές αγκράφες που ξεπρόβαλλαν λαμπερές έτσι όπως έσκαγαν λίγο μύτη κάτω απ' το μακρύ φόρεμα, αλλά ήταν πολύ ψηλές και μ' έσφιγγαν μέχρι τρέλας οι άτιμες. Σκυλόβρισα τον εαυτό μου και τη στιγμή που πήγα και τις αγόρασα με έντεκα πόντους ταχούνι, για να περνάω τα μαρτύρια της κολάσεως την πιο σημαντική μέρα της ζωής μου, λες κι αν ήμουνα και λίγο πιο κοντή θα χαλούσε ο κόσμος. «Καλά να πάθω, μωρέ, αφού δεν είχα μυαλό κουκούτσι!» Ξαναμάλωσα τον εαυτό μου λίγα λεπτά αργότερα και ταυτόχρονα τον διέταξα να μην ασχολείται πλέον με το θέμα, όμως αυτός μ' έγγραψε κανονικά κι έμεινε πεισματικά καρφωμένος εκεί. Μ' έκοψε κρύος ιδρώτας. 'Όχι, ρε γαμώτο! Αυτό που μου συνέβαινε ήταν σκέτο μαρτύριο. Δεν μπορούσα να το αντέξω ούτε λεπτό παραπάνω. Κούνησα εναλλάξ και τα δύο πόδια, τα χτύπησα ένα ένα στο δάπεδο προσέχοντας να μην κάνω θόρυβο, αλλά τίποτα. Τα δάχτυλά μου δεν τα 'νιωθα σχεδόν καθόλου, θα έπαιρνα όρκο ότι δεν κυλούσε ούτε μια σταγόνα αίμα μέσα τους. «Αχ, στερνή μου γνώση να σ' είχα πρώτα», σκέφτηκα με ανώφελη και άκρως ετεροχρονισμένη μεταμέλεια κι αποφάσισα να κάνω κάτι πιο αποτελεσματικό. Έβγαλα το ένα παπούτσι και στήριξα για λίγο το γυμνό πόδι κάνοντας ορθή γωνία πάνω στο γόνατο του άλλου, μπας και ξεκουραστεί λίγο κι αντέξει την ταλαιπωρία που το περίμενε.

«Κατέβασε το πόδι σου, σαν πελαργός είσαι. Και βάλε γρήγορα το παπούτσι. Κοίτα κάτω. Ρεζίλι έγινες».

Η Ζουζού, που είχε σπεύσει δίπλα μου, με μάλωνε ψιθυριστά.

Έριξα ένα βλέμμα στο δάπεδο. Λίγα εκατοστά απ' τον ποδόγυρο του νυφικού η δεξιά μου γόβα άραζε άδεια σαν λευκή βαρκούλα, μοναχική και περήφανη, ενώ η αγκράφα της αντανακλούσε ματαιόδοξα το φως του κεντρικού πολυέλαιου πάνω της. Κοκκίνισα σαν παντζάρι καταλαβαίνοντας ότι στη βιασύνη μου να απαλλαγώ απ' αυτήν, της έδωσα και μια μικρή κλοτσιά προς τα πέρα.

«Ρε συ, δεν είχα φανταστεί ότι θα φαινόταν κάτω απ' το νυφικό», απάντησα ψιθυριστά κι εγώ στη φίλη μου. «Λες να με είδαν κι άλλοι;» ρώτησα αμέσως μετά μ' ένα νευρικό γελάκι.

«Σίγουρα. Ορθή γωνία έκαναν τα πόδια σου κάτω απ' το φόρεμα».

Δεν πρόλαβα να πω τίποτε. Ο παπάς μάς κεραυνοβόλησε μ' ένα θανατηφόρο βλέμμα επειδή μιλούσαμε και χαλούσαμε την ιερότητα της τελετής. Πίσω μας, εννοείται, γινόταν χαμός. Δυο μικρά έκλαιγαν γιατί οι μάνες τους δεν τ' άφηναν να τρέχουν σαν αφηνιασμένα μες στην εκκλησία, γέλια και συζητήσεις έδιναν κι έπαιρναν, λες και οι καλεσμένοι είχαν στήσει πανηγύρι τον Δεκαπενταύγουστο. Τι να πω; Ούτε συνέλευση στο Εργατικό Κέντρο να γινόταν, ούτε διαδήλωση για το ασφαλιστικό να έκαναν δεν θα 'χε τόση φασαρία, όμως αυτός εμάς τις δύο μόνο είδε. Τέλος πάντων.

Κατέβασα αμέσως το πόδι και ξαναέβρισα τον εαυτό μου μόλις το φυλάκισα μέσα στην πανύψηλη γόβα. Η

αλήθεια, βέβαια, είναι ότι το χρειαζόμουν το εντεκάπο-
ντο. Τι νύφη θα γινόμουν με μπόι μόλις ένα και εξήντα
δύο κι έναν γαμπρό δίπλα μου παίδαρο, ένα κι ογδόντα
πέντε τουλάχιστον;

Κοίταξα με λατρεία τον παίδαρο που στεκόταν σοβα-
ρός πλάι μου κι αναστέναξα εκ βαθέων απ' την περηφά-
νια που πλημμύρισε τα πνευμόνια μου στη θέα του. Κού-
κλος ήταν μες στο γαμπριάτικο κοστούμι ο καλός μου!
Δεν άντεξα κι αναστέναξα και πάλι. Τι κορυφαία στιγμή
κι αυτή, Θεέ μου! Τι μεγαλείο! Ο Αντώνης μου γινόταν
δικός μου «δόξη και τιμή»... για πάντα.

Οι παπάδες συνέχισαν να μας στέφουν και οι κουμπά-
ροι να μας στεφανώνουν, αλλάζοντας τα στέφανα από
κεφάλι σε κεφάλι. Έσιαξα λίγο το στεφάνι που ακουμπού-
σε απαλά πάνω στα μαλλιά μου και καμάρωσα σαν Στάρ
Ελλάς σε καλλιστεία για νύφες. Αχ, το στεφάνι μου! Το
τρόπαιο της νίκης μου! Αχ, τι ωραία αίσθηση κι αυτή! Το
λιγότερο που ένιωθα εκείνη τη στιγμή ήταν όπως ο Ολυ-
μπιονίκης που, ύστερα από χρόνια που τα θυσίασε σε στε-
ρήσεις, σκληρή προπόνηση κι ασταμάτητη προσπάθεια,
έχει πάρει το χρυσό μετάλλιο κι ακούει συγκινημένος και
περήφανος τον εθνικό ύμνο της πατρίδας του. Τι κι αν εγώ
αντί για τον εθνικό ύμνο άκουγα βυζαντινές ψαλμωδίες; Τι
κι αν το δικό του στεφάνι ήταν από ελιά, ενώ το δικό μου
από λευκά υφασμάτινα λουλουδάκια τυλιγμένα γύρω από
ένα λεπτό σύρμα; Ποια η διαφορά; Άλλωστε, το δικό μου
ήταν κατά πολύ ανώτερο, αφού εγώ δεν ήμουν αθλήτρια
αλλά μια ερωτευμένη νεαρή γυναίκα κι αυτό μου άνοιγε
τον δρόμο για μια ευτυχία που θα κρατούσε όλη μου τη
ζωή. Ενώ ο Ολυμπιονίκης τι θα κέρδιζε μελλοντικά; Το

πολύ πολύ να 'κανε μερικές διαφημίσεις αθλητικών ειδών, τίποτε παπούτσια, τίποτε φόρμες, και να διοριζόταν και σαν αξιωματικός στον Ελληνικό Στρατό ή στο Πολεμικό Ναυτικό. Άντε να 'βαζαν και το όνομά του σε κανένα πλοίο ή σε κανένα στάδιο. Η δόξα είναι πάντα εφήμερη – ένα αεράκι να φυσήξει, και την πήρε μαζί του. Ενώ εγώ; Εγώ θα έπαιρνα το κλειδί για ν' ανοίξω την πόρτα του παραδείσου. Κι όταν λέμε παράδεισο, μιλάμε για τον απόλυτο επίγειο παράδεισο του μέσου καταναλωτή, δηλαδή ένα μεγάλο ρετιρέ στην Καλαμαριά Θεσσαλονίκης, γεμάτο από πανέμορφα ντιζαϊνάτα ιταλικά έπιπλα, πολύχρωμα σατέν σεντόνια Αμερικής –ατσαλάκωτα!–, χειροποίητα χαλιά Ανατολής από δημοπρασία της Δέσποινας Μοιραράκη, γερμανικές πορσελάνες «Hutschenreuther», τσέχικα κρύσταλλα και φλωρεντιανά φωτιστικά. Όλα υπέροχα και διαλεγμένα διά χειρός Μαίρης. Εγώ είμαι η Μαίρη. Όλα πανάκριβα και πληρωμένα διά χειρός Χρήστου. Χρήστος είναι ο μπαμπάς μου.

Ξανακοίταξα τον Αντώνη. Τον παίδαρο! Τον κούκλο! Αυτόν θα θρόνιαζα πρίγκιπα και αφέντη του παραδείσου που με πολύ μεράκι είχα φτιάξει. Κι εγώ, ως άλλο ουρί, θα τον υπηρετούσα και θα προλάβαινα και την παραμικρή επιθυμία του. Αυτός θα 'ριχνε τη διαταγή και εγώ θα κουνούσα λίγο την ουρά, σαν σκύλος ευχαριστημένος κι ευγνώμων προς τον κύριό του, και μετά θα τσακιζόμουνα να κάνω ό,τι ήθελε. Μ' αυτές τις σκέψεις συγκινήθηκα μέχρι και το τελευταίο μου κύτταρο κι έδωσα την ευκαιρία σε μερικές σταγόνες δάκρυα να εκφραστούν ελεύθερα, να κυλήσουν στα μάγουλά μου και να μουσκέψουν το ακριβοπληρωμένο μακιγιάζ που μου 'χε κάνει η Ρένα,

μακιγιέζ ειδικευμένη σε νύφες, γνωστή σ' όλη τη Θεσσαλονίκη για την άψογη δουλειά και τις φαρμακερές τιμές της. «Σ' αγαπώ, ζωή μου», μουρμούρισα στον πρίγκιπά μου κάποια στιγμή που οι παπάδες είχαν απομακρυνθεί για λίγο κι έψελναν οι δεξιόί ψάλτες. Ο Αντώνης με κοίταξε αυστηρά, έκανε έναν μορφασμό δυσφορίας, «Αυτά θα λέμε τώρα, ρε Μαίρη;» με μάλωσε ψιθυριστά και ξανασύλωσε άδαιο το βλέμμα του στο τέμπλο, λες κι αυτό αποτελούσε το πιο ενδιαφέρον πράγμα εκεί μέσα. Τέλος πάντων.

Γενικά του Αντώνη μου του την έδιναν όλ' αυτά. Ήταν πολύ σοβαρός άντρας. Όλο τον καιρό, παρακολουθούσε με μια δόση υπεροψίας τις ετοιμασίες που έκανα και γελούσε με συγκατάβαση κάθε φορά που μ' έβλεπε πεσμένη μπρούμυτα πάνω σε περιοδικά σχετικά με γάμους. Δηλαδή, πώς να το περιγράψω και πώς να το πω, μου φερόταν όπως οι έξυπνοι μεγάλοι στα μικρά ανόητα παιδιά, που κάνουν μάλιστα και ηλιθιότητες.

«Τι το θέλεις, ρε Μαίρη, όλο αυτό το τσίρκο;» με ρώτούσε μ' εκείνο το σνομπ ύφος του άντρα που ο Θεός τον ευλόγησε με το σπάνιο δώρο της ανώτερης διάνοησης.

«Τι εννοείς τσίρκο, αγάπη μου;»

Ο Αντώνης «τσίρκο» εννοούσε το πανέμορφο και πανάκριβο νυφικό μου, που εκτός του ότι ήταν φορτωμένο με κρυσταλλάκια «Σβαρόφσκι» κι αληθινά μαργαριτάρια –καλλιεργημένα στο Μαρόκο–, μου πήρε και τρεις μήνες μέχρι να το διαλέξω. Εννοούσε επίσης τις κατάλευκες μπομπονιέρες, που τις στόλιζε ένα χρυσαφί κλαδάκι φορτωμένο κι αυτό με γυάλινες άσπρες και σομόν πέτρες. Γι' αυτές χρειάστηκα δέκα μέρες περίπου μέχρι να απο-

φασίσω πώς θα 'ναι. Ακόμη «τσίρκο» εννοούσε τα καλαίσθητα προσκλητήρια, που με ταλαιπώρησαν κι αυτά για μια εβδομάδα ώσπου να καταλήξω τι θα γράφουν πάνω. Και φυσικά όλη τη φροντίδα που απαιτούσε η οργάνωση της δεξίωσης, ούτε η «Meravilia» να ήμουνα, αφού εκτός απ' το τι θα περιλάμβαναν τα πιάτα, ορεκτικά και κύρια, ήθελα να έχω άποψη και για το χρώμα των λουλουδιών στα βάζα, για το πώς θα ήταν διπλωμένες οι χαρτοπετσέτες, μέχρι και ποιο θα ήταν το δέκατο ένατο κατά σειρά τραγούδι που θα έπαιζε η ορχήστρα.

«Μα γιατί το λες τσίρκο, αγάπη μου; Εδώ μιλάμε για την πιο όμορφη μέρα της ζωής μας», παραπονιόμουν.

«Ε, τι είναι, ρε Μαίρη, όλο αυτό; Γιατί δεν πάμε να κάνουμε έναν πολιτικό γάμο να ξεμπερδεύουμε στα γρήγορα;»

«Ούτε να το συζητάς. Μια φορά παντρεύεται κανείς και πρέπει να το θυμάται σ' όλη του τη ζωή. Δεν θα το κάνουμε ψεκάστε, σκουπίστε, τελειώσατε», αντιστεκόμουν με σθένος. «Κι εκτός αυτού, θέλεις να μη μας βαφτίζουν τα παιδιά αργότερα; Θέλεις να πάθουμε τίποτε κακό και να μη μας θάβουν μετά και να πάμε αδιάβαστοι;» προσπαθούσα να τον συνετίσω φοβίζοντάς τον και λίγο, ώστε να πάψει να μου τσαμπουνάει αυτές τις βλακείες.

«Και τι τα θες όλα αυτά, ρε Μαίρη, και τρέχεις απ' το πρωί ως το βράδυ;»

«Ποια αυτά, Αντώνη μου;»

«Αυτά, ρε κορίτσι μου, τις μπομπονιέρες, τα νυφικά κι όλες τις άλλες αηδίες. Βάλε εκεί ένα ταγέρ να πάμε στο δημαρχείο και να ξεμπερδέψουμε σε μισή ώρα».

«Αντώνη, σου είπα. Πολιτικό γάμο δεν κάνω που να

χτυπιέσαι ανάποδα. Και σου απαγορεύω να λες το νυφικό μου αηδία. Εξάλλου, γάμος χωρίς νυφικό δεν είναι γάμος. Κατάλαβες;» απαντούσα αγριεμένη.

«Ας κάνουμε θρησκευτικό τότε, αλλά με λίγο κόσμο. Σ' ένα μικρό εκκλησάκι. Τα βουνά μας γεμάτα από τέτοια εκκλησάκια είναι».

«Δεν θα γίνω ορειβάτης για να τρέχω στα βουνά, Αντώνη. Νύφη θα γίνω για να παντρευτώ», απαντούσα με πείσμα. Και δεν είχα σκεφτεί και τα εντεκάποντα τακούνια-στιλέτα.

«Ε, καλά τότε. Ας κάνουμε έναν κλειστό γάμο εδώ στη Θεσσαλονίκη».

«Δεν είμαι χήρα, αγάπη μου, για να κάνω κλειστό γάμο», του 'κοβα τη φορά. Αν και τώρα που το σκέφτομαι, είναι κάτι χήρες που ο δεύτερος γάμος τους όχι μόνο δεν ήταν κλειστός, αλλά εντελώς ορθάνοιχτος.

«Αφού το ξέρεις ότι τα βαριέμαι όλ' αυτά, ρε μωρό μου», επέμενε ο καλός μου, που ήθελε να ξεμπερδέψει με τον γάμο μας στα γρήγορα, σε αντίθεση με μένα που ήθελα να κρατούσαν οι προετοιμασίες αν ήταν δυνατόν και πέντε χρόνια.

Πάτησα πόδι. Σιγά που θα 'τρεχα στα βουνά και στα λαγκάδια επειδή αυτός είχε παλαβές ιδέες και βαριόταν να παντρευτεί όπως όλος ο κόσμος. Σιγά που θα παντρευόμουνά μόνο με τον παπά και τον κουμπάρο επειδή αυτός δεν γούσταρε τις τελετές. Μπορεί να 'χε το πάνω χέρι σ' όλα, αλλά αυτή τη φορά δεν θα του έκανα το χατίρι να υποχωρήσω. Και σκασίλα μου αν βαριόταν ή όχι.

Σ' αυτή τη μάχη είχα και σύμμαχο. Συστρατεύτηκε κι η πεθερά μου, ως αρχιστράτηγος βέβαια, και κάναμε ένα

μέτωπο αρραγές κι αδιαπέραστο. Η αλήθεια είναι ότι αυτή ήταν η μία και μοναδική φορά που βρεθήκαμε απ' την ίδια πλευρά, γιατί παντού και πάντα ήμασταν σε αντι-κρινές όχθες.

Όταν της είπα τα περί πολιτικού γάμου που ζητούσε ο γιόκας της, όταν άκουσε για εξωκλήσια, ταπεινή τελετή και βουνά, άστραψε και βρόντηξε. Σιγά που θα πάντρευε αυτή το στερνοπούλι της, κοτζάμι γιατρό, με δυο καλεσμένους μόνο, λες κι ήταν κανένας παρακατιανός. Ούτε λόγος. Ο γάμος θα γινόταν με τα όλα του και με τη μισή Θεσσαλονίκη καλεσμένη. Τώρα, βέβαια, αν η καλή τύχη τα 'χε φέρει έτσι ώστε η νύφη να είναι καμιά κόρη βουλευτή ή υπουργού ή κανενός μεγαλογιατρού με ιδιόκτητη κλινική, τα πράγματα θα ήταν ακόμα καλύτερα, αλλά τι να 'κανε η άτυχη, που τους έπεσα εγώ, ένα χωριατάκι απ' το πουθενά, με γονείς μετανάστες στη Γερμανία. Ειδικά όταν έλεγε το «μετανάστες», κάτι σαν να πάθαινε, το πρόφερε διαφορετικά απ' τις άλλες λέξεις, αργά αργά, τονίζοντας περισσότερο το δεύτερο στη σειρά άλφα, θαρρείς κι ήθελε να το κρατήσει παραπάνω στο στόμα της πριν το φτύσει, μην τυχόν και δεν το προσέξει κανείς και σχηματίσει λάθος εντύπωση για μένα. Δηλαδή, για να καταλάβετε, το 'λεγε όπως μιλάνε κάποιοι μετά το δωδέκατο εγκεφαλικό και πολύ πριν αρχίσουν τη λογοθεραπεία.

Πού ήμασταν; Α, ναι! Στον γάμο μου!

«Ησαΐα χόρευε», έψελνε η εκκλησιαστική ομήγυρη κι η καρδιά μου έψελνε και αυτή ύμνους δοξαστικούς στην καλή μου μοίρα που στάθηκε τόσο γενναϊόδωρη μαζί μου. «Ησαΐα χόρευε», και η καρδιά μου χόρευε κι αυτή τον

ωραιότερο χορό της ζωής μου, έναν χορό στον ρυθμό της ευτυχίας. Ρύζια που έφταναν για τουλάχιστον εκατό μερίδες πιλάφι, λουλούδια και κουφέτα έπεφταν σαν χαλάζι πάνω απ' τα κεφάλια μας κι εγώ προχωρούσα με βήμα αργό, αυτοκρατορικό, προσέχοντας να μη μου πέσει το στεφάνι μου. Κυρίως αυτό, γιατί είχα μάθει απ' τη γιαγιά μου ότι είναι μεγάλη γρουσουζιά να πέσει το στεφάνι την ώρα της στέψης. Σε μία στο χωριό τής έπεσε, έλεγε, κι από κείνη τη στιγμή η γυναίκα δεν είδε άσπρη μέρα. Ούτε και νύχτα βέβαια. Ο άντρας της παρουσίασε ανικανότητα απ' το πρώτο κιόλας βράδυ, δυο τρεις μέρες μετά ψόφησε ο γάιδαρός τους και, σαν να μην έφτανε αυτό, μπήκε κι η αλεπού στο κοτέτσι τους και καθάρισε τις μισές κότες. Στη βδομάδα πάνω ήρθε καπάκι μια νυφίτσα και περιποιήθηκε τις υπόλοιπες. Καταστροφή σκέτη... Η νιοπαντρη έμεινε χωρίς χαρά στα σκέλια, χωρίς γάιδαρο και χωρίς κότες. Τώρα, για την αλεπού και τη νυφίτσα εγώ δεν απορώ. Χωριατάκι είμαι και στα ορεινά χωριά είναι γνωστό ότι αυτά τα παμπόνηρα ζώακια κάνουν συχνά γιουρούσι απ' τα διπλανά δάση στα κοτέτσια κι όποιον πάρει ο χάρος, δηλαδή ο ορنيθοχάρος. Όσο για το άλλο με την ανικανότητα, κι αυτό δεν το πολυπιστεύω. Μάλλον ο άνθρωπος ήταν από πριν άσφαιρος, αλλά η νύφη φύλαγε το «πολυτιμότερο» και δεν είχε πάρει χαμπάρι τι έτρεχε με τον γαμπρό. Βέβαια, όπως μου είπε η γιαγιά μου και πάλι, το πρόβλημα ανέλαβε να το λύσει ο κουμπάρος τελικά, που αναγνώρισε το χρέος του ως κουμπάρου κι αποδέχτηκε το βαρύ φορτίο να εκτελεί τις υποχρεώσεις του συζύγου. Τι καλός άνθρωπος! Πραγματικός κουμπάρος! Μπράβο του! Διότι γι' αυτό είναι οι κουμπά-

ροι. Για να επεμβαίνουν σε τέτοιες περιπτώσεις σαν πυροσβέστες, να σβήνουν τη φωτιά –αυτή της νύφης εννοώ– και να μη χωρίζει το ζευγάρι. Όχι για να στήνουν μπίζνες. Εμείς όμως οι Νεοέλληνες, πλην πολλών και ανομολόγητων βέβαια εξαιρέσεων, τους απομακρύναμε απ' την αρχέγονη αποστολή τους και τους έχουμε μόνο για να πληρώνουν τις λαμπάδες, τις μπομπονιέρες και τους παπάδες, συμπεριλαμβανομένων και των πολυελαίων, και να κατεβάζουν μετά καντήλια για τα έξοδα που 'καναν. Κι έχουν απόλυτο δίκιο οι άνθρωποι. Διότι, σου λέει, τι σύστημα είν' αυτό; Άλλος πληρώνει κι άλλος χαίρεται τη νύφη; Τέλος πάντων. Αυτά είναι τα στραβά της κοινωνίας μας.

Ο τρίτος γύρος του «χορού» πλησίαζε στο τέλος του. Έβαλα ξανά το χέρι στο κεφάλι και προστάτεψα το στεφάνι μου από καμιά γρουσουζική πτώση, γιατί όσο κι αν μορφώθηκα και δεν πίστευα σε χαζές προλήψεις, είχα κι ένα άγχος. Βέβαια εμείς γάιδαρο δεν είχαμε ώστε να κινδυνέψουμε να τον χάσουμε, ούτε και κότες, μα είχα τον άντρα μου, κι εγώ τον άντρα μου τον ήθελα όχι μόνο ικανό, αλλά ικανότατο. Κι υπήρχε ακόμα ένα πρόβλημα: Τον κουμπάρο δεν τον συμπάθησα απ' την πρώτη στιγμή που τον είδα. Ούτε και για κανέναν «άριστο» τον έκοψα – μάλλον για πολύ ξενέρωτος έδειχνε.

Με χαρά σταθεροποιήθηκα και πάλι κάτω απ' την ανθοστόλιστη πύλη, την αψίδα του θριάμβου μου, μόλις τελείωσε ο «Ησαΐας». Κάθε λίγο σήκωνα διακριτικά τα μάτια και την κοίταζα και μου θύμιζε, ωωω τι μου θύμιζε! Μιαν άλλη Αψίδα του Θριάμβου στη μέση της Πλατείας Ετουάλ του Παρισιού, που στήθηκε για τους θριάμβους

του Ναπολέοντα όταν γύριζε νικητής απ' τις εκστρατείες του.

Νικήτρια κι εγώ, αλλά πολύ ταλαιπωρημένη, ρε γαμώτο. Ήταν εκείνα τα παπούτσια τα άτιμα, που με είχαν πεθάνει! Με το ζόρι στεκόμουν στα πόδια μου. Όμως άξιζε τον κόπο η ταλαιπωρία. Είχα γίνει μια νύφη μούρλια, ψηλή και λεπτή, «Ίδια η Γκρέις Κέλι», έλεγε η Ζουζού, μ' ένα πριγκιπικό και πανάκριβο νυφικό, που κατέβαινε στενό μέχρι τη μέση για να τονίσει το στητό μπούστο και να καταλήξει σε απαλές μεταξωτές πτυχές.

Μήνες ετοιμαζα αυτή τη μέρα. Για μήνες έτρεχα να διαλέξω ό,τι καλύτερο και ομορφότερο, ό,τι τέλος πάντων θα 'κανε την ημέρα του γάμου την ωραιότερη μέρα της ζωής μου. Οι γονείς μου απουσίαζαν, όπως πάντα άλλωστε, απ' όλη αυτή την προγαμιαία φρενιτιδα στην οποία ζούσα. Το ρεστοράν του πατέρα μου απαιτούσε τα αφεντικά να 'ναι στη θέση τους, να επιβλέπουν είκοσι ώρες το εικοσιτετράωρο και να φροντίζουν για την όσο το δυνατόν καλύτερη περιποίηση των Γερμανών πελατών. Εκτός αυτού, υπήρχαν και τ' αδελφάκια μου και η μαμά μου έπρεπε να βρίσκεται κοντά τους. Πού καιρός για γάμους και τρεξίματα; Καμιά φορά στενοχωριόμουν που δεν είχα κανέναν δικό μου να μοιραστώ αυτή τη χαρά, αυτή την υπέροχη αγωνία. Ούτε ορφανό να ήμουν!... Δηλαδή, μπορεί τυπικά να μην ήμουν και να είχα δύο νεότατους γονείς, αλλά στην ουσία ήμουν κι ίσως τελικά αυτό να έφταιγε για τον τρόπο που έβλεπα τα πράγματα στη ζωή. Μόνο η Ζουζού και η Δώρα στάθηκαν δίπλα μου. «Έχεις εμάς, σαν αδελφές», μου 'λεγαν κάθε φορά που μ' έπια-

νε το παράπονο κι αγκαλιαζόμασταν με πραγματική αγάπη. Ο πατέρας μου μπορεί να ήταν απών, όμως έδωσε τα ρέστα του σε γενναιοδωρία. Ίσως έτσι να θέλησε να καλύψει το κενό που υποψιαζόταν ότι είχε δημιουργήσει στην ψυχή μου η μόνιμη έλλειψη των γονιών και να μ' αντάμειβε για την άχαρη ζωή που είχα κάνει σ' ένα ορεινό χωριό, με μόνη οικογένεια τη γιαγιά μου, τις φιλενάδες της κι όλα τα ζωντανά που συμβίωναν μ' εμάς. Ίσως πάλι να πίστευε ότι μ' αυτήν την απίστευτη σπατάλη χρημάτων θα δικαίωνε την πράξη του, τριάντα χρόνια πριν, ν' αρπάξει τη μάνα μου στα ξαφνικά και να φύγουν σ' άλλη χώρα αφήνοντας πίσω ένα παιδί τριών τεσσάρων μηνών. Όποια πάντως κι αν ήταν η αιτία γι' αυτόν τον πακτωλό χρημάτων που έρρεε σε γερμανικά μάρκα για πάρτη μου, εγώ το επωφελήθηκα στο έπακρο.

Λίγο καιρό πριν απ' τον γάμο, οι γονείς μου μου αγοράσανε ένα υπέροχο ρετιρέ στην Καλαμαριά. Στ' όνομά μου, βέβαια. Μαρία Χρήστου Παπακωνσταντίνου έγραφε το συμβόλαιο κι εγώ, η νεόκοπη ιδιοκτήτρια, το διάβαζα συγκινημένη και καμάρωνα. Στη συνέχεια, οι επιταγές τους κάλυψαν κάθε απαίτηση, κάθε τρέλα μου, κάθε διάθεση για πολυτέλεια. «Έχεις πολύ ωραίο γούστο», μου 'λεγε η Δώρα με ολοφάνερο θαυμασμό στα μάτια κάθε φορά που ένα πανέμορφο και πανάκριβο κομμάτι έπαιρνε τη θέση του στο ολοκαίνουργιο σπιτικό μου. Χα χα χα! Σιγά που ήταν το γούστο. Το χρήμα ήταν, το οποίο αποθησαύριζε για χρόνια ο Χρήστος απ' τα βουρστ, τις μπίρες, τους γύρους και τα σνίτσελ, κι εγώ του 'δυνα να καταλάβει ελαφρά τη καρδιά. Τέλος πάντων.

Τι λέγαμε; Α, ναι.